

Література

1. Голодомор 1932 - 1933 років назавжди залишиться в пам'яті українців однією з найстрашніших сторінок нашого минулого/
2. <http://ochakiv.mk.gov.ua/store/files/file/1-converted.pdf> (дата звернення 26.05.2020)
3. Нестеренко о. В. Геноцид у світі персоналістичної біоетики: на прикладі голодомору в Україні 1932-33/ Біоетика в системі охорони здоров'я і медичної освіти: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 26–27 березня 2009 р. Львів: ЛНМУ імені Данила Галицького, 2009. с. 365 – 369
4. Жуковський А. Субтельний О. Нарис історії України / Ред. Я. Грицак, О. Романів. Львів: Вид-во Наукового товариства імені Т. Шевченка у Львові, 1991р. 230с.
5. Сверстюк Є. Жнива скорботи й ожинки історії / Праці Наукового товариства імені Т. Шевченка. Том XXXV. Лікарський збірник: медицина і біологія. Том XXIII. Львів: НТШ, 2013. 234с.
6. Субтельний О. Україна: історія / Пер. з англ. Ю.І. Шевчука, 3-тє вид. Київ: Либідь, 1993. 720с.
7. Терешкевич Г., Попович Б., Волицька М. Оцінка голодомору з позиції біоетики / Національна пам'ять (до 85-років Голодомору 1932-1933рр. в Україні). Львів, 2017. 104 с.

УДК 94(477):321.64:615.1-057.4

СПРОБИ ТОТАЛІТАРНОГО РЕЖИМУ СРСР ІЗ ЗНИЩЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГІДНОСТІ ФАРМАЦЕВТІВ ЛЬВОВА

Софія Терещук,

*кандидат фармацевтичних наук, доцент кафедри фармакології
ВНКЗ ЛОР «Львівська медична академія імені Андрея Крупинського»*

Описано складний життєвий шлях представника фармацевтичної громади Львова, доцента Львівського державного медичного інституту Івана Гнідця, національна свідомість якого була випробувана у застінках радянської тюрми в кінці сорокових років ХХ сторіччя.

Ключові слова: *фармація, читальня «Просвіта», Левандівка, керівник хору, тюрма управління НКВС, медичний інститут, наукове фармацевтичне товариство, художня самодіяльність.*

It is described the difficult life path of Ivan Hnidets, the Lviv pharmaceutical society's representative, Associate Professor of Lviv state medical institute. He has proved his national consciousness in a soviet prison at the end of fortieth of 20-th century.

Keywords: *pharmacy, reading room «Chyitalnia», Levandivka, choir director, NKVD administration prison, medical institute, scientific pharmaceutical society, amateur art.*

Усі випускники фармацевтичного факультету Львівського медичного інституту старшого покоління добре пам'ятають педагога і науковця Івана Гнідця (1911-1997рр.), який майже 30 років працював на кафедрі технології ліків. Це був дуже чесний, порядний, скромний, інтелігентний, спокійний та ерудований викладач, який мав великий авторитет у колег та студентів. Ніхто з оточуючих не знав, що інвалідність Івана Романовича була спричинена трагічними подіями у 1947-48 роках [7, с.106-119].

У пліні історії львів'яни переходили різні періоди, події і все це впливало на формування їхнього світогляду. При цьому українцям важливо було не втратити свою ідентичність. На прикладі життя мого Батька, Івана Гнідця, можна побачити всі протиріччя тогочасного періоду у Львові. Ще раз підтверджується теза про те, якщо у дитинстві та юності закладаються позитивні пріоритети, вони будуть використані впродовж дорослого життя. Таким стержнем у житті Батька було товариство «Просвіта», основним завданням якого було поширен-

ня освіти та національної свідомості серед українців через мережу читалень, захоронок, друкування та збирання літератури, відзначення ювілейних дат. Активну участь у діяльності цих осередків брали священники, лікарі, вчителі, інженери. У Львові читальні «Просвіти» функціонували на Левандівці, Богданівці, Личакові, Вульці, Сигнівці, Клепарові, Замарстинові [3, с.99].

У 1908 р. у західній частині Львова Левандівці під впливом піднесення в час святкування 40 роковин товариства «Просвіта» вирішено було створити читальню, але бракувало приміщення. За рахунок пожертв меценатів і зусиль мешканців у 1910 році був збудований будиночок, який правив і за читальню, і за капличку, де відбувалися Служби Божі для українців Левандівки [3, с.100].

У березні 1911 р. у сім'ї Софії та Романа Гнідців народився син Іван. У той час українці складали меншу третину населення Левандівки (більшість поляки, німці), тому важливо було дотримуватися у родині українських традицій. У 1917 - 1921 роках Іван навчається на Левандівці в початковій школі школі Товариства імені Тараса Шевченка, після закінчення якої продовжує навчання у Львові в державній Академічній гімназії з українською мовою навчання. Для десятирічного хлопця щоденні багатокілометрові походи до школи стали запорукою наполегливості та старанності у навчанні. Як учень з добрими річними оцінками з неможливої сім'ї, у 1927 році Іван звільняється від половини оплати за навчання. Через два роки, успішно здавши іспити з релігії, української, польської мов, латини, греки та фізики, Іван отримав свідоцтво зрілості з добрими оцінками та рекомендацією до вищих студій [5, с.2-3].

Амбітний Іван хоче продовжити навчання в університеті, але за браком коштів, змушений відкласти мрію і починає працювати на заводі хімічних препаратів. Після роботи вечорами багато часу проводить у Читальні левандівської «Просвіти», співає та грає на музичних інструментах.

Тільки в 1931 році Іван Гнідець стає студентом фармацевтичного відділу медичного факультету Львівського університету Яна Казимира. Велике бажання здобути вищу освіту, ґрунтовна теоретична підготовка з Академічної гімназії, дозволяє Іванові отримувати добрі оцінки та вчасно складати заліки та іспити [6].

Напружений фінансовий стан родини Гнідців погіршився у 1932 році після смерті батька Романа, але Іван не залишає навчання та старається своїми музичними здібностями поповнити сімейний бюджет і вечорами грає в оркестрі в кав'ярні. За добрі успіхи у навчанні дістає можливість відтермінування оплати у сумі 292 злотих за 1932-1935 навчальні роки [5, с.7].

Чотирирічну програму навчання в університеті Іван Гнідець закінчив у 1935 році, але не отримав диплом через фінансову заборгованість. Попереду у нього було три роки збирання коштів для розрахунку за освіту на заводі хімічних препаратів (Laosoon).

У 1936 році відбувалися ювілейні заходи з нагоди 25-ти річчя існування Читальні «Просвіта» на Левандівці. Після Служби Божої хор під керівництвом Івана і драматичний гурток презентували велику святкову програму [3, с.100].

І тільки в 1938 році, в переліку 72 випускників фармацевтичного відділу університету, можна знайти прізвище Івана Гнідця, якому вдалося розрахуватися з боргом за навчання [2, с.125]. Магістр фармації починає керувати роботою галенового цеху на заводі хімічних препаратів [6].

Попри інтенсивну роботу на заводі, Іван Гнідець знаходить час для реалізації себе у мистецтві і як керівник хору Читальні на Левандівці проводить репетиції до постановки оперети «Сватання на Гончарівці», історичної драми «Маруся Богуславка», фантастичної комедії «Вій», опери «Різдвяна ніч» та інших творів [5, с.8].

Реорганізований фармацевтичний факультет Львівського медичного інституту зіштовхується з браком викладачів і тому восени 1945 року Івану Гнідцю

пропонується викладання профільної дисципліни на кафедрі технології лікарських форм. Після від'їзду магістра Альфреда Кшижановського до Вроцлава, Іван у вересні 1946 року очолює кафедру технології ліків і залишає роботу на заводі [2, с.45].

Невдовзі посаду завідувача кафедри обіймає доцент Карпенко Г., а Іван стає асистентом. Окрім того, він є секретарем екзаменаційної комісії та допомагає студентам у підготовці до здавання іспитів. Починає наукові дослідження з вивчення трави водяного перцю як джерела лікарського засобу. Молода сім'я з любов'ю виховує сина Володимира, буде плани на майбутнє.

Здавалося життя налагодилося, але не для більшості представників львівської інтелігенції. Радянська влада продовжувала боротьбу проти мирного населення. І сім'я Івана Гнідця потрапила в поле їх зору. Через наклеп співробітниці медичного інституту А.М.Івасюк, Івана 23 вересня 1947 р. було заарештовано і запроторено до слідчої тюрми, відомої як «тюрма на Лонцкого». Безперервні допити про нібито націоналістичну діяльність, спроби заставити обмовляти друзів, неможливість довести свою невинність, змусили Івана до спроби самогубства [1]. Важкий фізичний стан заарештованого не зупинили моральних знущань, допити продовжувалися. І нарешті, в лютому 1948 році, завдяки зусиль сім'ї та Божої опіки, інвалід Іван повертається додому.

Іван після ампутації ноги, стає клієнтом протезного заводу і розпочинає новий етап життя. Що дуже дивно, адміністрація медичного інституту надає йому можливість і надалі працювати на кафедрі технології ліків. Завершує розпочаті наукові дослідження і в 1951 році успішно захищає кандидатську дисертацію [4, с.289]. У 1954 році Іван Гнідець отримує звання доцента кафедри технології ліків.

Трагічні події 1947- 48 років далися взнаки і через десять років (1957 р.) Іван стає інвалідом по зору через крововилив у мозок [6].

У першій половині 60 - х років ХХ сторіччя у Львові під керівництвом проф. Миколи Туркевича розпочалися роботи із впровадження димексиду у лікарську практику і Іван Романович почав опрацьовувати прописи для екстемпорального виготовлення лікарських форм. Було апробовано та впроваджено десятки лікарських форм з димексидом для застосування у хірургічній, гінекологічній, стоматологічній практиках, що підтверджено посвідченнями на раціоналізаторські пропозиції [4,с.273].

Не зважаючи на поганий стан здоров'я, у Івана Романовича ніколи не було ніяких проблем із студентами, всі старалися підготуватися до занять, ніхто не старався щось списати, навіть дівчата запам'ятовували окремі складові різних апаратів для технології ліків.

Найкращим відпочинком для Івана Гнідця була музика. У домашніх умовах відбувалися Шевченківські вечори, колядки, уродини та іменини. З пам'яті Іван Романович спокійно міг диктувати необхідні музичні фрагменти. У 1965-70 роках, Іван Романович брав активну участь у художній самодіяльності фармацевтичного факультету, диригував вокально-музичним колективом студентів. Під час виступів на сцені, він думками був у своїй довоєнній молодості [4,с.148-149].

Останній запис у трудовій книжці Іван Гнідця був зроблений 1 липня 1974 році, коли він завершив свою працю у медичному інституті у зв'язку з виходом на пенсію.

Але і далі Іван Романович залишався у фармації, дочекався успішних захистів кандидатських дисертацій своїми дітьми, тишився з їх професійних фармацевтичних здобутків. Шість онуків запам'ятали Дідуса Івана чудовим казкарем авторських оповідань про звірів (віл Петро, гусак Тимофій, мавпа Фрузя, кабан Іклан, свиня Параска, баран Степан, які жили в Печихвостах), за вираженість думки, позитивний настрій, делікатність, уміння вислухати, співпереживання

за успіхи у навчанні та допомогу в засвоєнні іноземних мов, особливо латинської та німецької [5, с.21].

Доля відміряла Батькові довгі літа, свій життєвий шлях він пройшов з гідністю, не зважаючи на воєнні лихоліття, «турботу» післявоєнного радянського керівництва, інвалідність, втрату зору, але ніколи не втрачав оптимізму та надії на краще майбутнє.

Ми, нащадки Івана Гнідця, у своєму житті стараємося поступати так, щоб Батько та Дідусь, був задоволений та схвалював наші кроки та дії.

Література

1. Архів служби безпеки України у Львові. Справа №5067.
2. За роками роки... До 160-річчя фармацевтичного факультету Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького: 1853-2013. /Зіменковський Б.С., Калинюк Т.Г., Лесик Р.Б., Різничок С.В., Терещук С.І., Терещук Т.О. Львів: Ліґа-Прес, 2013. 504 с..
3. Ковба Ж.М., «Просвіта» - світло,знання,добро і воля українського народу.- Дрогобич.: Видавнича фірма «Відродження», 1993. 128 с.
4. Сув'язь поколінь. Фармацевтичний факультет Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького: 1853-2009./ /Зіменковський Б.С., Калинюк Т.Г., Лесик Р.Б., Різничок С.В., Терещук С.І., Терещук Т.О. Львів; Наутілус, 2009. 532 с.
5. Терещук С.І., Гнідець Іван Романович (28.03.1911-28.10.1997).- Львів.:2017.- 24 с.
6. Терещук С.І., Львівянин, фармацевт, музикант. Фармацевт Практик. 2017, №9.URL: <https://fp.com.ua/articles/lviv-yanyn-farmatsevt-muzykant/> (дата звернення 18.05.2020).
7. Яворська Л. Долі репресованих родин фармацевтів: - Ч. II. – Київ : АртЕк, 2019. 412 с.

УДК 94 (477) '1917/

РОДИНА ПРОВІЗОРА МАРІЇ НИЧАЙ-БРАН: В УМОВАХ БІЛЬШОВИЦЬКО-ТОТАЛІТАРНОГО РЕЖИМУ Й У ВІЛЬНОМУ СВІТІ

Орися Цісарик,

доктор сільськогосподарських наук, професор, завідувач кафедри технології молока і молочних продуктів Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С. З. Гжицького

Лідія Яворська,

кандидат фармацевтичних наук, доцент кафедри фармації факультету післядипломної освіти Тернопільського національного медичного університету ім. І. Я. Горбачевського

На прикладі однієї української родини показано, що в умовах більшовицької тоталітарної системи ламалися долі, а нерідко люди гинули в тюрмах чи на засланні, а в еміґрації отримували освіту і добивалися значних успіхів у професійній та громадській роботі.

Ключові слова: *родина провізора, арешт, заслання, еміґрація, освіта, успіхи у професійній та громадській роботі.*

This work is dedicated to one Ukrainain family and illustrates how the Bolshevik totalitarian system destroyed human lives. The victims so often died in prisons and exiles. But even in exile they managed to receive education and achieved significant success in their professional and social activities.

Keywords: *pharmacist's family, arrests, exile, emigration, education, success in professional and public work.*